

Өшпес ерлігі ұрпаққа
мұра -
Әжіхан Дүйсенов

Батальон командирі, капитан Әжіхан Дүйсенов жары Сәбиламен

Ә.Дүйсенов майдандағы ерліктері үшін бірнеше орден, медальдармен марапатталған. Ержүрек жерлесіміз қаза тапқан соң оның орден, медальдарын қызмет еткен бөлімінен отбасына жолдаған. Алайда құдай қосқан зайыбы Сәбила мен қызы Клара мекен еткен шалап өртенген кезде қолда бар наградалары жанып кеткен

Ұзынкөлдік тыл еңбеккері Ажығалиев Нұрсайын ақсақал ЕСТЕЛШІ

«Әжіхан Дүйсенов кісіге қайырқом, орыс тілін еркін меңгерген сауатты, білімді болатынды. Соғысқа дейін ауыл мектебінде Әжіхан әскери дайындық пәнінен сабақ берген еді. Елді басқыншылардан қорғау үшін ол да майданға аттанды. Соғыста жүріп елге екі қайтара демалысқа келген азамат. Бірінші келгенін ұмытып отырмын, екінші рет 1944 жылдың мамыр айында ауылға демалысқа келді. Ақоба ауылына қатынайтын тіке жол жағынан бір өзі соғыстан қапып келе жатқан екі жауынгерді ұстап алып келіп, Ленин жолы колхозының аға мектебіне қамады. Содан соң сол екі тұтқынды аудан орталығына алып кетті. Осыдан-ақ Әжіханның Отанына шын берілген ержүрек азамат екенін байқауға болады. Оған сол уақыттағы ауылдастар куә. Кейін қайтадан майданға аттанды. Әжіхан қаза тапқан соң оның жары Сәбила мен қызы Клараға ай сайын 20 кг тамақ беріп тұрды. Ол кезде басқаларға ондай тамақ берілген емес. Соған қарағанда оның әскери шеніне де байланысты болар. Әжіхан соғыста қаза тапқан соң оның әскери киімдері мен наградаларын үйіне пошта арқылы жібергенін естігенмін. Әжіхан жан беріп, жан алып жатқан майданның ортасынан екі мәрте демалысқа келгеніне қарағанда жорық барысында ерлік жасаған болар, ол кезде тектен-текке демалыс бермеген ғой»

Ажикан Дюсенов туралы орталық архивтен алынған анықтама

МИНИСТЕРСТВО ОБОРОНЫ
РУССКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
(МИНУБОРОН РОССИИ)
ЦЕНТРАЛЬНЫЙ АРХИВ
г. Москва, Мясницкая-д. 14/150

№ 6. 4402 № В. № 11. 77513

№ 10

Ватутинскому А.С.
ул. Шарафетдинова,
д. 93 м. 1, г. Жамбыл,
Жамбылский р-н,
Республика Казахстан,
090000.

Архивная справка

Сведи, что в картотеке учета наг.
ратедейных значим: капитан
Дюсенов Ажикан, 1916 г.р., домашний
адрес: Западн-Казахстанский обл., Жамбыл-
ский р-н, г. Жамбыл, зам. ст. ин-
женера Ватутинского 128 стрелкового
полка 200 стрелковой дивизии, наград:
- медаль «За отвагу» № 43019 № 04/Н
от 00.11.42; наград Ватутинского № 14000,
удостоверение № 294330;
- орденом «Красного знамени» № 10 арм.
№ 04/Н от 19.02.42; наград Ватутинского
удостоверение № 100335;
- орденом «Отечественной войны» 2-й № 04/Н
№ 05001 № 02.44; наград Ватутинского
№ 14015; удостоверение № 141609;
- орденом «Отечественной войны» 1-й
№ 00 арм. № 0436/Н от 27.07.44; наград
Ватутинского № 14011; удостоверение № 140110;
основан: ул. Шарафетдинова наг. ратейных
Ватутинский стрелковый полк ратейных.

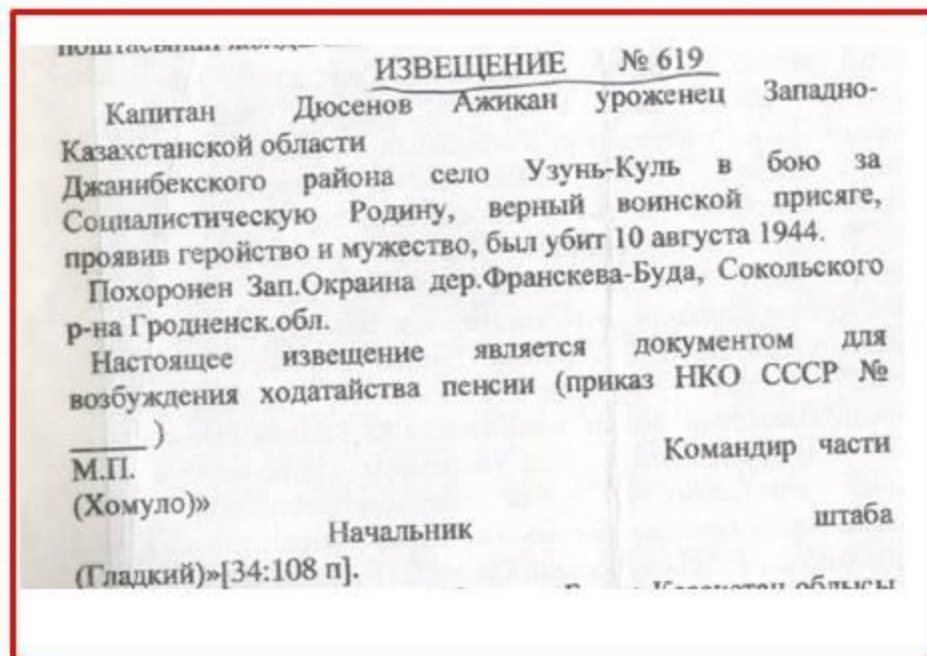
Зам. начальника отдела
ист. кадров

В.А. Мясницкий
Тел. 4400 100 100

КСРО Халық Қорғаныс Комиссариаты 878-шы атқыштар полкының командирі Хамуло мен штаб бастығы Гладкий 1944 ж. 26 қыркүйекте Ажикан Дюсеновтың хабарлы қағазын БҚО Жәнібек ауданы Ұзынкөл ауылына әйелі Шоқанова Сәбилаға 49867 дала поштасынан жолдаған

Батальон командирі Әжіхан Дүйсеновтың хабарлы қағазы. 12.08.1944 жыл

«Орал өңірі» газетінде жарық көрген Ж.Ысқақовтың мақаласы, 16 қыркүйек, 2010ж

5

Бейсенбі
16 қыркүйек 2010 жыл

7

DPA

Комбат Әжіхан

Әжіхан Дүйсенов 1915 жылы Жәнібек ауданында туған. Аудандық әскери комиссариаттың әскерге шақырылған ол 290-шы П дөрежелі Кузнецов орденді, Қызыл Тулы Могилев атқыштар дивизиясының батальон командирі болған. Кәсіптан Ә.Дүйсенов 1944 жылы 10 тамызда қанды ұрыста қаза тапты.

Ұлы Отан соғысына Жәнібек ауданынан 3602 адам аттанса, олардың ішінде Шәйр Мәжитов пен Әжіхан Дүйсенов қана батальон басқарған. Әжіхан Дүйсенов жөнінде деректер жергілікті өкілеттенушілердің іздестіруімен Ұлы Жердің 65 жылдық мерекесі қарсаңында ғана белгілі болды. Осы деректер негізінде, жолдары мен жерлерінен жері белгісіз болып келген еді.

1939 жылы, Фев. соғысына аттанып, Подольск қаласындағы жаңу әскерлер командирлері курсын бітіріп келген Әжіхан Дүйсенов әскери мектепте әскери дайындық пеннен сабақ береді. Тарамыс дәресі бұла қайратқа толы, жасы отызға да толмаған жігіт ат құлағында ойналған шашындоз болған. Ел басы

1944 жылдың маусым айында жекпе-жекте Могилев қаласы азат етілді. Ауыр артиллерия мен танктер қолдауымен «Багратион» операциясы осылайша сәтті жүзеге асты. Осы ұрыста ерлігі үшін 36 жасуыңгер мен сержантқа Кеңес Одағының Батыр атағы берілген. Оған бөсуі 290-атқыштар дивизиясының жауынгерлері еді. Әжіхан орай, батальонды талай ұрысқа «үралаған» ұранмен бастап шабуыл бастыр. Командир Ә.Дүйсенов бұл атаққа ұсынылған. Соңында, ақпанның қазақтың талай маршала ұраны осындай әділетсіздіктен зардап шекті. Ол 1944 жылы Гродно облысының Соколы ауданындағы Франк Буда селосын азат етуде ерлерін қаза тапты.

на қара бұлт төнген 1942 жылдың жазында тәжірибелі командир Әжіхан майданға аттанады. Ол 2-Беларусь майданындағы 290-атқыштар дивизиясының 878-атқыштар полкының 3-атқыштар батальонына командир болып тағайындалады. Мұндай сенім орыс уақытында сирек кездесетін құбылыс еді.

Оның ұйымдастырушылық қабілеті қолбасшылар назарынан тыс қалмады. 1943 жылы майданның қайнаған тұсында он күнге елге демалысқа жіберіледі. Сөйтіп, өзі майданға аттанғанда іште қалған қызы Клара мен сүйікті жары Сәбиланы көруге мүмкіндік туады. Елде бір аптадай демалған ол қайтадан қан майданға аттанған.

Әжіхан – соғыс жылдары елге екі рет демалысқа келген жауынгер. 1944 жылдың мамыр айында ауылға демалысқа келе жатқанда Ақоба ауылы тұсында бір өзі соғыстан қашып келе жатқан екі адамды ұстап алып, «Ленин жолы» колхозының ағаш мектебіне қамады. Осыдан ақ Әжіханның Отанына шын берілген ержүрек азамат екенін байқауға болады.

1980 жылы Мәскеу қаласынан жүз мың дана тиражбен жарық көрген М.Хамуловтың «Полк, к бою!» кітабында жерлесіміз Әжіхан Дүйсеновтің ұрыстағы жүрек жұтқан ерліктері, тактикалық ақыл-ойы лайықты бағаланған.

Отан үшін қасық қанын қиған есіл ердің қызы Клара Әжіханова қазір Жәнібек ауданының Ұзынкөл ауылында тұрады.

Жәмебетдин ЫСҚАҚОВ,
республикалық
дәрежедегі зейнеткер,
доғарыстағы полковник,
Жәнібек,
Қаратөбе аудандарының
құрметті азаматы

Майдангердің ұрпағы- Клара Әжіханқызымен жүздесу

А.Батырхановтың «Жаралы жылдар жаңғырығы» кітабынан үзінді

төмөргө, КЭЖК жүргө. Согуш кезинде 280-тонн.
Талын дарыкт. Кутулган аркылы Кызыл туула Магнит
аткандар, доникондот, батынган конкатор, калкан
Доникон Аалын 1944 жылы 10 тамызда кал туула. 1963
Шуугага Салыт.Жаңбыр дуула[4]

[illegible][illegible][illegible]

SCHULZE No. 679

[illegible]

Образование: высшее
Специальность: филология
Стаж работы: 10 лет

Жаңбыр
қуаңшылау, тұзды, Қызыл, КСР-4 Батыс Қазақстан облысы
Жаңбыр қуаңшылау жеріне комиссияның жеріне

мобильности населения, что начиная с 1965 года выросло в среднем на 100 человек в год. Это привело к тому, что в 1970 году население города достигло 100 тысяч человек. С этого времени начался процесс урбанизации. В 1975 году население города достигло 150 тысяч человек. В 1980 году население города достигло 200 тысяч человек. В 1985 году население города достигло 250 тысяч человек. В 1990 году население города достигло 300 тысяч человек. В 1995 году население города достигло 350 тысяч человек. В 2000 году население города достигло 400 тысяч человек. В 2005 году население города достигло 450 тысяч человек. В 2010 году население города достигло 500 тысяч человек. В 2015 году население города достигло 550 тысяч человек. В 2020 году население города достигло 600 тысяч человек.

[illegible]

1944 жылдан бері әлдеқайда көптеген адамдардың өмірі құрбан болды. Олардың ішіндегі бірі - Аманжол.

[illegible][illegible][illegible]

машини мені віддали як матеріальний дарунок великої людини. Давали мені можливість стати працівником апарату партії, а саме секретарем партійного комітету. Яким чином партія могла бути пов'язана з цим? Це було пов'язано з тим, що в той час партія була дуже великою, і в ній було багато людей, які були дуже впливовими. Це були люди, які були дуже впливовими, і в той час партія була дуже великою, і в ній було багато людей, які були дуже впливовими. Це були люди, які були дуже впливовими, і в той час партія була дуже великою, і в ній було багато людей, які були дуже впливовими.

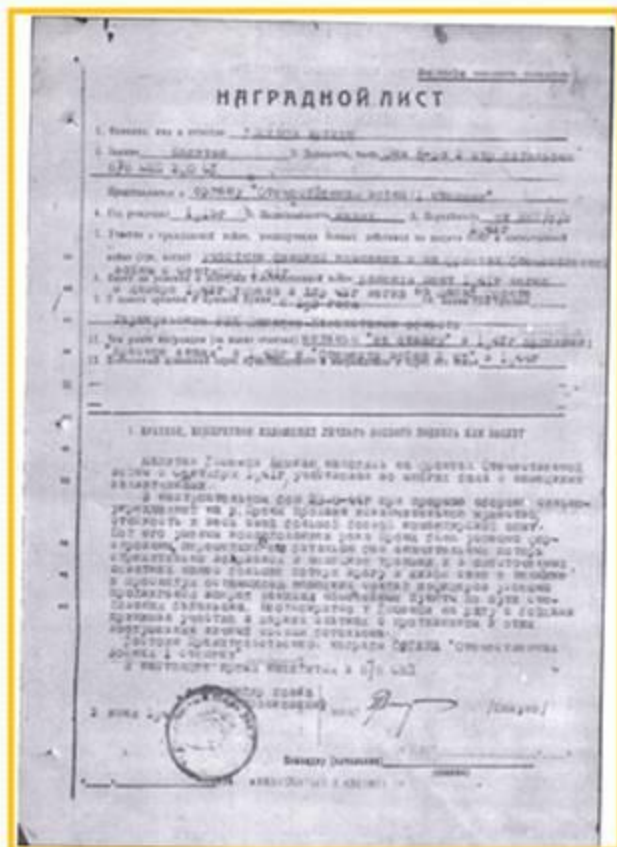
[illegible]

Аға лейтенант, 4-ші атқынтар полкінің командирі А. Дүйсеновке 1942 жылдың 12 желтоқсанда «Ерлігі үшін» медалі берілді

Марапаттау қағазында былай делінген: Жолдас Дүйсенов - өз ісін жақсы білетін, қайратты, басқаларға үлгі бола білетін командир, ұрыста-батыл, еркін, тапқыр жан. 878 СП қатарында бола жүріп, өз бөлімшесінің тәртібін қатаң сақтап, қорғаныс жүйесінде полктың ең үздік бөлімшесі бола білді. Калуга қаласы үшін болған ұрыста атқынтар ротасын басқарды. 3.01.42 жылы Юхнов қаласының маңында болған ұрыста, Лобанов деревнясын қарсыластарынан азат етіп, 3 адамды тұтқынға алды. 5 ақпанда Макаровка деревнясын жаудан тазартса, сәуір айында, Фомино-1 деревнясы үшін болған ұрыста, қатардан пығып қалған комбаттың орнын басып, басқа бөлімшелермен біріге отырып, немістермен болған қантөгіс ұрыста стратегиялық маңызы зор негізгі пунктті немістерден тартып алды. Ұрыс барысында 4 рет жараланды, оның екеуінде ауыр жарақат алды.

Аға лейтенант, 4-ші атқ. полкінің командирі А. Дүйсенов 1943 ж. 5 шілдеде «Қызыл Ту» орденіне ұсынылды

Марапаттау қағазында былай делінген: 1941 ж. қыркүйек айынан бастап, Дүйсенов неміс басқыншыларына қарсы үздіксіз ұрыс жүргізіп келеді. І Ленин Орденді 99 ср. полкі құрамында Житомирь обл, Коростень қ. үшін болған 3 күнге созылған ұрыста, танкпен шыққан қарсыластарына тойтарыс берді. 885 взводга командир бола жүріп, командованиенің тапсырмасымен 4 рет барлауға шықты. Немістердің күпті барлау тобын өз жағынан ешбір пығынсыз жойды. Батыл да, қарапайым, салмақты, бірқалыпты жауынгерлер мен командирлер арасында зор құрметке ие жолдас Дүйсенов «Қызыл Ту» орденімен марапаттауға лайық.

Командир 878 КСП 290 ср. майор: Симуков.

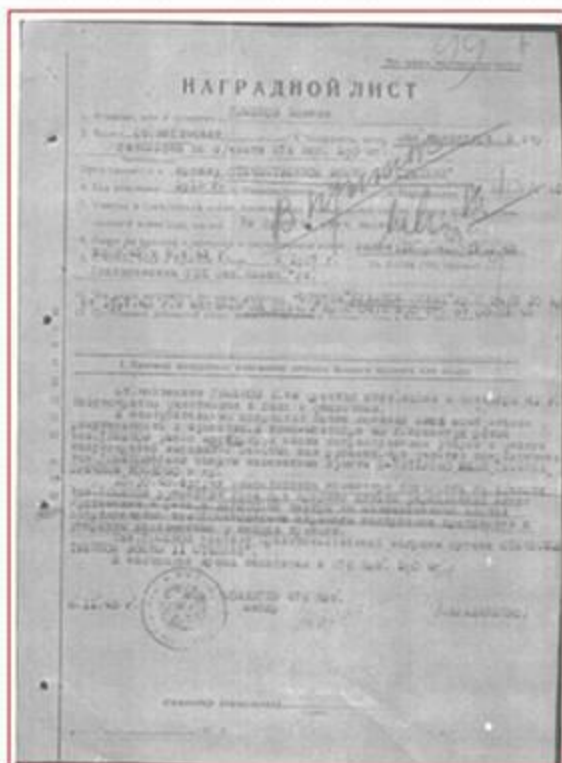
Аға лейтенант, 2-ші батальон командирінің орынбасары
А.Дүйсенов 1943 ж. 6 қарашада **«II дәрежелі Отан соғысы»**
орденіне ұсынылды

Марапаттау қағазында былай делінген:

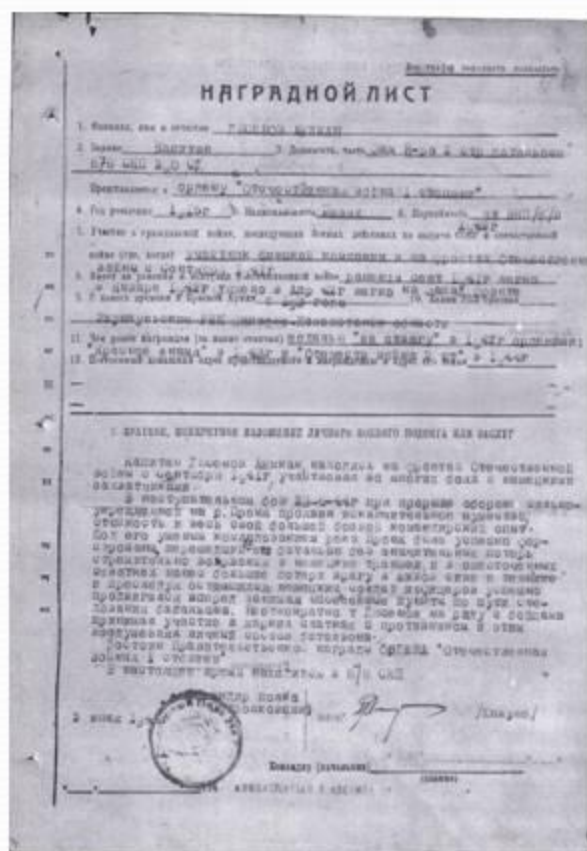
Полктың бастаушы операцияларында өзінің білімділігін, тәжірибесін, шепім қабылдағыпты-ғы мен бағылдығын көрсете білді. 43 жылдың июль-сентябрь айларында ротаны басқара отырып, өз бөлімшесімен бірнеше соққылар жасады. Соның нәтижесінде Б-НАТАРОВО, МАЯК, ДЕСЕНКА, ГРЕЧИЩЕ, НОСКОВО және т.б. деревняларды басып алды.

1943 жылдың 13 қазанында болашақ батальон командирінің орынбасары Дүйсенов Ленино ауданындағы қарсыластарының өте күшейтілген линиясында, өздерінің аз құрамымен немістердің бірнеше қайтара контратакасына төтеп беріп, траншеялардағы немістерді қолға түсірді. Жолдас ДҮЙСЕНОВ **«II дәрежелі Отан соғысы»** ордені мемлекеттік марапатына лайық.

878 Ксп командирі, майор ШАРАФАНЕНКО.

Капитан, 2-ші батальон командирінің орынбасары А.Дүйсенов 1944 ж. 2 шілдесінде «**I дәрежелі Отан соғысы**» орденіне ұсынылды

Марапаттау қағазында былай делінген:

1944 жылдың 23 маусымында Проня ауданындағы қарсыластарының күшті шебін бұзу кезінде теңдесі жоқ ерліктің үлгісін, өзінің шебер басқарушылық қабілетін көрсете білді. Оның басқарушылық қабілетінің арқасында Проня өзенінен өту кезінде шаппаң алға жылжи отырып, жолдарындағы село ларды азат етіп отырды, немістер көптеген шығын мен солдағтарымен офицерлерін тастай кейін шегінді. Дүйсенов бірнеше қайтара жауынгерлер қатарында қызу айқасқа түсіп, батальонның жеке құрамына күш берді. Жолдас Дүйсенов **“I дәрежелі Отан соғысы”** ордені мемлекеттік наградасына лайық.

Полк командирі, подполковник: Хомуло

Аман-есен елге оралған ардагерлердің бір тобы

Ұлы Отан соғысына
Ұзынкөл ауылы округінен
аттанған жасуынгерлерге арналған белгі